

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-02-15

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienum: SKR 231215a

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 15 februari 2024 kl. 10.00 – 14.00

Dispensansökan från Västerviks kommun

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Arbetstidsnämnden har den 4 mars 2024 meddelat delbeslut i ärendet gällande punkt a), sidan 4 i bilagan.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR och Kommunal.

Beslutet expedierat 2024-03-08

Ordförande
Kurt Eriksson

Dispensansökan Västerviks kommun

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämna Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i Allmänna bestämmelser (AB) § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bl.a. Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtalet samt bilagor träder ikraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga J och R till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i överenskommelsen om dispens § 3 och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Västerviks kommun

Västerviks kommun har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från Bilaga R till AB. Ansökan avser tjugo brandmän och fem styrkeledare, som arbetar inom den operativa verksamheten i kommunens räddningstjänst.

Västerviks kommun är en landsbygdskommun, en egen arbetsmarknadsregion och en mycket stor kommun till ytan med tätort, landsbygd och skärgård med drygt 5 000 öar. Enheten för räddningstjänst och samhällsskydd i kommunen ansvarar för ledning och samordning av det brand-, olycks- och skadeförebyggande arbetet i kommunen. Enheten ska kunna leda och genomföra räddningsinsatser på ett effektivt sätt och ha en förmåga att hantera de mest frekventa olyckor och oönskade händelser som sker på hela den mycket stora geografiska yta som kommunen utgör. Utöver enhetens ansvar för ledning och samordning av brand- och olycksfallsarbetet har kommunen tilldelat enheten ett "brett uppdrag" avseende tillsyn, information, projektledning, rådgivning och utbildning. Räddningstjänsten har därtill ett uppdrag som ett kärnkrafts län där den sydligaste delen av kommunens geografiska område ingår i s.k. beredskapszon. Uppdraget innebär att organisationen ska övas och utbildas kontinuerligt på uppdrag av Länsstyrelsen.

Under sommarhalvåret är besöksnäringen på högvarv med mängder av turister i Västervik, vilket naturligtvis ökar riskbilden för exempelvis drunkningsolyckor, båtolyckor och trafikolyckor men förhöjer även den allmänna risken för olyckor och incidenter inom enhetens ansvarsområde. Besöksnäringen i skärgården har ökat med flera tusen procent under 2000-talet, vilket naturligt medför flera insatser under sommarhalvåret. Enheten genomför även alla sjuktransporter åt ambulanssjukvården, då det inte finns någon annan aktör som kan genomföra detta, dygnet och årets alla timmar.

Kommunen har testat olika arbetstidsförläggningar utifrån 20-timmarspass och har kommit fram till att dessa inte löser bemanningsproblemen och att man därmed inte kan uppfylla verksamhetens behov. Det skulle behöva rekryteras sex nya medarbetare och under 3-5 år utbilda dessa för att uppnå de erforderliga specialistkompetenser som ska vara representerade i varje skiftlag.

Som skäl för dispens har Västerviks kommun bland annat anfört följande.

För att kunna fullgöra såväl enhetens huvuduppdrag som väsentliga delar av det "breda uppdrag" som enheten har tilldelats samt förpliktelser i avtal med Region Kalmar föreligger behov av att kunna kombinera både jour och arbete. Utan dispens finns det risk för att räddningstjänsten inte kan fullgöra sitt uppdrag. Möjligheten för enheten att förändra bemanningen efter händelse eller riskbild blir svårare.

I varje skiftlag finns ett befäl och fyra brandmän. Det är främst med avseende på räddningsdykarkompetens, dykarledarkompetens och skepparkompetens som bemanningsproblem föreligger vid en ändrad arbetstidsförläggning. Vid alla båt/skärgårdsuppdrag åker två skeppare med enhetens båt (stridsbåt 90), som är anpassad för liggande patienter, tillsammans med ambulanspersonal. I den situationen måste de två brandmän i skiftet som inte åker med båten ha räddningsdykarkompetens för att kunna upprätthålla beredskapen avseende exempelvis drunkningstillbud.

Enheten behöver ofta och på kort tid förändra bemanningen efter händelse och riskbild. Vid en större och komplexare olycka behövs många medarbetare för att hantera händelsen.

Bedömning

Ansökan om dispens avser räddningstjänsten.

Västerviks kommun har ansökt om en generell dispens för hela verksamheten och samtlig operativ personal i utryckningsstyrkan (tjugo brandmän och fem styrkeledare) under ett år, för att fortsätta med 24 timmars tjänstgöring under veckans alla dagar.

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket "i vissa fall" tycks tyda på att det ska handla om en speciell situation eller ett visst förhållande. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet under veckans alla dagar.

Västerviks kommuns räddningstjänst har en i nationell jämförelse omfattande verksamhet. Förutom huvuduppdraget har räddningstjänsten också det som beskrivits som det "breda uppdraget", vilket är unikt för motsvarande verksamheter i Sverige. Vidare tillkommer det uppdrag som följer av att räddningstjänsten verkar inom ett kärnkrafts län. Verksamheten utövas dessutom i ett stort och komplext geografiskt område med många öar, vilket kräver ständig bemanning.

Det som nu beskrivits kräver att det i varje skiftlag finns ett stort antal olika specialkompetenser tillgängliga dygnet runt.

Vidare har kommunen lyft fram den ökade belastningen under sommaren på grund av turisttillströmningen. Något som givetvis är ett problem eftersom personalen samtidigt ska ha semester, vilket leder till att färre personer är tillgängliga för att upprätthålla verksamheten.

Nämnden bedömer att det är nödvändigt att kommunen beviljas dispens så att den kan fullgöra sitt utbildnings- och övningsuppdrag, säkerställa specialkompetenser och klara av bemanningen under semesterperioden.

Beslut

Arbetstidsnämnden beviljar Västerviks kommun dispens att förlägga 24 timmars pass i de fall arbetstiden inte kan förläggas på annat sätt

- a) under den lagstadgade semesterperioden (juni-augusti),
- b) för att säkerställa att nödvändiga specialkompetenser finns tillgängliga inom skiftlagen samt
- c) för utbildningar och övningar som inte ryms inom ordinarie arbetstidsförläggning eller inom ordinarie verksamhet.

Dispens beviljas under tiden 1 februari 2024 - 31 januari 2025.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.